

Bergsten, Urban. Adult Education in Relation to Work and Leisure.

A cross-sectional study of adults with short previous formal education. Acta universitatis Stockholmiensis, Stockholm Studies in Educational Psychology 22. Almqvist & Wiksell International. Stockholm 1977.

Ruotsin kouluylhallituksen (SÖ) rahoittama ”Opiskelutarve ja opiskeluesteet aikuiskasvatuksessa” tutkimusprojekti (SOS-VUX), jota tehtiin Tukholman opettajakorkeakoulussa useamman henkilön yhteistyönä koko 1970-luvun alkupuoliskon ajan, on tuottanut ainakin kaksi väitöskirjaa. Toinen näistä on Rubensonin 1975 ilmestynyt tutkimus ”Aikuiskasvatukseen rekrytoiminen” ja toinen Bergstenin 1977 ilmestynyt tutkimus ”Aikuiskasvatus suhteessa työhön ja vapaa-aikaan”. Bergstenin väitöskirja on julkaistu englanninkielisenä laitoksena, joten sillä on ajateltu olevan myös kansainvälistä mielenkiintoa. Näin epäilemättä onkin. Yleisesti voi todeta, että tutkimus

on tehty perusteellisesti ja huolellisesti ja että se antaa lisävalaistusta työn ja aikuisten opiskelun väliseen problematiikkaan.

Tutkimus perustuu 945 lyhyen koulutuksen saaneen henkilön haastatteluaineistoon, josta oli puolet naisia. Tutkimuksessa ovat edustettuna kolme ikäryhmää, nimittäin 28—32 -vuotiaat, 42—46 -vuotiaat sekä 56—60 -vuotiaat.

Tutkimuksen teoreettisena lähtökohtana ovat länsimaiset työn ja vapaa-ajan sosiologiaa sekä psykologiaa käsittelevät tutkimukset sekä aikuiskasvatuksen osallistumistutkimukset. Tutkimus lähtee siitä perusajatuksesta, että yksilön elämässä on kaksi pääfunktiota tai roolia, nimittäin hänen työroolinsa ja vapaa-ajan roolinsa. Näiden roolien suhteista on olemassa kolmenlaisia käsityksiä: 1) kompensoiva (työ ja vapaa-aika nähdään erillisinä siten, että vapaa-aikana pyritään kompensoimaan työn yksitoikkoisuutta ja rasituksia), 2) integroiva (työ ja vapaa-aika nähdään toisinaan täydentävinä; niitä ei siis voida erottaa toisistaan, vaan työn vaikutus näkyy myös vapaa-ajan toiminnassa), 3) neutraali suhde (rooleilla ei nähdä olevan keskenään minkäänlaista suhdetta). Sosiologisissa tutkimuksissa on kiistää käyty lähinnä kahden ensimmäisen vaihtoehdon välillä. Molemille on löytynyt tutkimustuloksista kannatusta. Bergstenin tutkimus tukee käsitystä työn ja vapaa-ajan integroidusta suhteesta. Niinpä työtyytyväisyyden todetaan tutkimuksessa olevan positiivisessa suhteessa kulttuuriin ja sosiaalisiin toimintamuotoihin osallistumisen kanssa. Tulokset osoittavat, että kun työ vaatii vaikuttamista ja aktiivista osallistumista ja antaa mahdollisuuksia työskennellä toisten ihmisten kanssa sekä oppia uusia asioita, niin myös vapaa-aika käytetään sellaiseen toimintaan, joka tuottaa

saman tyyppisiä laadullisia ominaisuuksia. Tutkija toteaa, että yksilön valmius käyttää aktiivisesti vapaa-aikaansa määräytyy hänen työroolistaan. Tästä hän tekee sen johtopäätöksen, että muutokset työelämässä ovat välttämättömiä, jotta ihmiset voisivat saada valmiuksia aktiivisempaan ja rikastuttavampaan vapaa-ajan käyttöön. (Tässä yhteydessä hän kritikoii mm. Ruotsin ay-liikettä siitä, että se ei ole riittävästi kiinnittänyt huomiota työn sisältö- ja rakennekysymyksiin, vaan se on keskittynyt taloudellisiin vaatimuksiin).

Tutkimuksen päätulos ei ole aikuiskasvattajien kannalta kovin lohduttava. Asettaahan se aikuisten opiskelun lisääntymiselle selvät työstä aiheutuvat reunaehdot. Jos tilannetta ajatellaan nimenomaan Suomen osalta, niin on todettava, että se on täällä ilmeisesti huonompi kuin Ruotsissa. Työelämän uudistamisessahan ollaan täällä selvästi Ruotsia jäljessä. Tästäköhän lienee johtuu, että Ruotsissa aikuiskasvatuksen osallistuminen on selvästi yleisempää (34 %) kuin Suomessa (20 %). Luvut ovat tosin jo 1970-luvun alkupuolelta, mutta suhteessa ei liene kovin suurta muutosta tapahtunut.

Jotain toivoa vapaan sivistystyön tekijöille antanee Bergstenin tutkimustulos, jonka mukaan kiinnostus väljätavoitteiseen (non-competence giving adult education) opiskeluun ei ole riippuvainen työtyytyväisyydestä. Sen sijaan kiinnostus omaa työtään koskevaan opiskeluun oli positiivisessa suhteessa työtyytyväisyyteen. On kuitenkin huomattava, että tässä tutkittiin nimenomaan kiinnostusta, eikä todellista käyttäytymistä.

Tutkimusta voi suositella luettavaksi kaikille, jotka ovat kiinnostuneita aikuisten elin- ja työolosuhteiden vaihtokutuksesta heidän opinolliseen aktiivisuuteensa.

Jukka Tuomisto